

Hvad så, Sánchez?

Skrevet af: **Niels Frølich** | Offentliggjort: 04. juni 2018

I hæsblesende tempo har Spanien skiftet regering, efter at det spanske socialdemokrati under ledelse af Pedro Sánchez greb chancen og fik støtte til sit mistillidsvotum til den siddende Partido Popular-regering under Mariano Rajoy.

Efter dommene i sidste uge i den såkaldte Gürtel-sag, der omhandlede omfattende korrupsion i regeringspartiet Partido Popular, greb PSOE og dets leder Pedro Sánchez chancen og fik lynhurtigt arrangeret et mistillidsvotum mod den siddende Rajoy-regering. Fredag fik PSOE i parlamentet flertal for sit mistillidsvotum med hjælp fra Podemos og baskiske og catalonske nationalistpartier og lørdag aflagde Sánchez ed som ministerpræsident. Ed'en aflagde han på et eksemplar af den spanske forfatning, ikke på biblen eller med et krucifiks - detaljer, der i Spanien har stor symbolsk betydning.

Rajoy fik ellers chancen for selv at gå, men med vanlig arrogance var han ikke tilstede under torsdagens debat om mistillidsvotummet og havde formentlig regnet med, at Det baskiske Nationalistparti, PNV, som tidligere havde fået gode indrømmelser for at stemme for finansloven, ville holde sig til ham. Men da PNVs stemmer var udslagsgivende, hvis PSOE ville have et flertal for sit mistillidsvotum, lovede PSOE som modydelse for PNVs stemmer, at man ikke ville ændre på finansloven. De catalonske stemmer fik man ved, at Sánchez lovede at starte en dialog i Catalonien og ved under parlamentsdebatten i meget kraftige vendinger slå fast, at det var PPs skyld, at problemerne i Catalonien udviklede sig til den alvorligste politiske krise for Spanien siden overgangen til demokrati i 1978 - PP spændte i 2006 ben for en ny, catalonsk selvstændighedsstatut ved at indklage statuten for forfatningsdomstolen, der derefter udvandede den kraftigt. Statuten var allerede vedtaget ved en folkeafstemning i Catalonien og i det spanske centralparlament. Dette gav selvstændighedsbevægelsen enorm medvind. Rajoys enøjede insisteren på at løse noget, der åbenlyst var et politisk problem, med administrative og juridiske metoder og en voldsom fremfærd fra de centrale politistyrkers side hældte yderligere benzin på bålet.

Økonomien

Hvad er det så udover det catalonske problem, som den nye mindretalsregering har arvet?^[1] Økonomien udviser en vækst på 3%, den offentlige gæld er nede på 99% af bruttonationalproduktet og arbejdsløsheden er siden 2011 faldet ca. 6%, men er stadig meget høj. Prisen for den økonomiske udvikling har været høj og bæres af arbejderklassen i form af en voldsom vækst i underbeskæftigelse og antallet af løse ansættelser, dårlige arbejdsforhold, angreb på arbejdstagernes rettigheder og autoritære tiltag som den såkaldte mundkurvslov, der bl.a. giver politiets udstrakte, administrative beføjelser uden at skulle gå rettens vej, og som benyttes flittigt og langt uden for sit oprindelige område.

Som sagt har Sánchez lovet ikke at røre Rajoys budget, så man skal ikke foreløbigt regne med jordskredsagtige skift i politikken, men der vil formentlig ske reformer på udvalgte områder som pensioner, lighed mellem kønnene og på områder på arbejdsmarkedet.

Sánchez er nødt til at kigge på en reform af pensionssystemet, hvor et årligt underskud på 18 milliarder euro for den sociale sikkerhed tvinger ham til at finde en løsning. Samtidig har han lovet at koble pensionerne til prisindekset, så de beholder deres købekraft. Men en reform må også indebære at systemets bæredygtighed sikres og her diskuterer man at gøre ydelserne afhængige af

den forventede levetid og indførelse af to nye skatter, en på banker og en på finansielle transaktioner, til at finansiere systemet.

Væksten fylder som aldrig før Spaniens offentlige kasser med skatteindtægter, men de er alligevel utilstrækkelige til at dække udgifterne til socialdemokraternes offentlige model og til at finansiere pensionerne. Man regner med at staten på grund af huller i lovgivningen og skattesystemets indretning går glip af 35 milliarder euro om året. Man mister også milliarder på grund af en ordning, der tillader firmaer at trække deres tab under krisen fra den skat, de betaler nu. De firmaer, der står på aktieindekset IBEX 35 har således samlet sig over 100 milliarder i skatte kreditter.

På arbejdsmarkedet er den store udfordring for PSOE at fastholde jobskabelsen og forhindre den eksplosive vækst i antallet af prekære jobs. For socialdemokraterne er den store synder arbejdsmarkedsreformen fra 2012, men det er en sandhed med modifikationer, fordi de løse ansættelsesforhold, der er det største onde på arbejdsmarkedet, opstod meget før. Det bliver imidlertid radikalt at ændre arbejdsmarkedsreformen med de nuværende styrkeforhold i parlamentet, så man skal nok regne med partielle forandringer på udvalgte områder som retten til kollektive forhandlinger, arbejdsdagens længde og beskyttelsesforanstaltninger.

Der ligger også et stort uløst problem med hensyn til finansieringen af de autonome fællesskaber (regionerne). Den forrige regering havde nedsat en ekspertgruppe, der skal fremkomme med et bud på at forbedre det system, hvormed regionerne finansierer deres sundhedsvæsen, undervisning og sociale ydelser. Regionerne kræver kort sagt flere penge fra centralregeringen og ønsker et system, der er mere ensartet og solidarisk. At tage fat på dette område er noget af det vanskeligste i spansk politik, fordi det kræver støtte fra regionerne.

Endelig er der problemet med regionernes gæld til staten, der er meget stor - omkring 165 milliarder euro. Gælden opstod, fordi finansministeriet under krisen lånte penge til regionerne for at kompensere dem for faldet i skatteindtægter. Det skal beslutes om denne gæld skal omstruktureres og på hvilke betingelser.

Podemos har flere gange foreslået Sánchez, at deltage i en regering, men det har han afslået. Spørgsmålet er så hvad han skal give Podemos for at sikre sig partiets støtte, indtil han udskriver nyvalg, noget han ikke har travlt med, fordi han ønsker at konsolidere regeringsmagten og samle politiske points hos vælgerne på trods af de højkravede krav om nyvalg, der lyder fra forskellige sider. Også de nationalistiske partier i parlamentet skal have noget for ulejligheden, men her har baskerne foreløbigt den uændrede finanslov og catalonerne løftet om indledningen af en dialog. Sánchez har tidligere luftet ideen om at åbne sig mod venstre, men begivenhederne i Catalonien og Podemos og PSOE's meget forskellige holdninger har kølnet luften temmelig meget mellem de to partier.

Ciudadanos er rasende, fordi man ikke ønskede en socialdemokratisk ministerpræsident, hvis man skulle stemme for mistillidsvotummet. Men der er ingen tvivl om, at Cs nu vil sætte fuld fart på at fuldende den erobring af pladsen som det førende borgerlige parti, som partiet indledte med den eksplosive tilslutning, det fik under krisen i Catalonien. Her vil man ingen nåde udvise overfor PP.

Michael Robert skriver på sin blog^[2], at der blev blæst højt i trompeten i 1990'erne, da Spaniens vækst i de år lå på 3,5%. Men i 2000'erne gled investeringerne fra industri og vareeksport blev til en bygge- og ejendomsboble fordi afkastet var højere her. Efter recessionen er vilkårene kun blevet forbedret for den spanske kapital ved at holde reallønnen nede og bruge billig arbejdskraft ansat på usikre vilkår i stedet for at investere i produktivitetsforøgende, ny teknologi. Bruttoinvesteringerne er stadigvæk en god del under niveauet fra før krisen satte ind - det gælder alle investeringer, både private og offentlige og produktive investeringer er steget endnu mindre.

Spansk kapitalismes akilleshæl er det langsigtede fald i rentabiliteten, som nu ligger 7% under, hvad den var i 2007 og det på trods af store nedskæringer i statens udgifter og nedgang i beskæftigelse og lønninger. Roberts citerer fra Den internationale Valutafonds seneste rapport om Spanien:

”Arbejdsløsheden er siden 2009 mindsket for alle grupper, men er stadigvæk højere end før krisen og den rammer lavt uddannede arbejdere uforholdsmæssigt hårdt. De, der har stået uden job i mere end et år, tegner sig for omkring halvdelen af de arbejdsløse. Ufrivilligt deltidsarbejde fylder stadigvæk meget, et godt stykke over gennemsnittet for EU. Over en fjerdedel af alle arbejdere er på midlertidige kontrakter og andelen af midlertidig beskæftigelse ligger for ungdommen over niveauet fra før krisen.”

Hertil kommer, at Spanien i 2017 havde den laveste vækst i realindkomsten af alle EUs lande, nemlig nul. I år vil reallønnen være negativ og kun engelske og italienske arbejdere er udsat for et større fald. Desuden står staten med en stor gæld på grund af sin redning af de korrumperte banker. Ifølge IMF er de årlige bruttofinansieringsbehov de største i eurozonen, endda større end det gældsplagede Italiens.

Catalonien

Men det problem, der først og fremmest skal løses, handler om Catalonien. Af mange opfattes den nyudnævnte ministerpræsident i Catalonien, Quim Torra som den afsatte ministerpræsident Carles Puigdemonts forlængede arm. Puigdemont, der lever i eksil i Tyskland, hvor han afventer en domstolsbeslutning, om han skal udleveres til Spanien eller ej, prøver at holde gryden i kog i Catalonien og det forlyder, at han gennem Torra forsøgte at gøre sit partis PDeCats støtte til mistillidsvotummet betinget af en løsladelse af de fængslede separatister, noget der ligger udenfor Sánchez muligheder, men blev stoppet i det af partiets koordinator, Marta Pascal.

Det ser ud, som om en vis træthed er ved at melde sig i separatisternes rækker og at man der mener, at den nye, spanske regering giver en mulighed for om ikke en normalisering, så dog en dialog, der kan føre til en mindskelse af den polarisering, der spalter det catalonske samfund midt ned igennem og virker lammende på lokalregeringens funktioner. Det første spæde skridt var, at Torra opgav at sætte fængslede og eksilerede separatister på sin ministerliste, der derefter kunne godkendes af centralregeringen, der også i lørdags har ophævet suspensionen af Cataloniens selvstyre efter forfatningens paragraf 155. En yderligere gestus fra centralregeringens side ville kunne være, at man flyttede de fængslede separatister fra de fængsler i nærheden af Madrid hvor de nu sidder indespærret til fængsler tættere på deres familier i Catalonien. Det er i øvrigt et åbent spørgsmål, om anklagerne mod de fængslede for opstand (30 års maksimumsstraf) og oprør (15 år) holder vand.

Som vi tidligere har påvist i Kritisk Debat, stammer mange af Spaniens uløste, politiske problemer fra 1978-forfatningen, der blev til i angsten for et militærkup og dermed en tilbagevende til diktaturet. Forfatningen indeholder således en central bestemmelse om Spaniens indiskutable udelelighed, noget som nationalisterne rundt omkring i landet - og Podemos - gerne så erstattet af en mindre rigid formulering, der lægger vægt at magten uomtvisteligt udgår fra folket og at der eksisterer en ret til at afgøre alle spørgsmål ved stemmeurnerne.

Det at der nu er en socialdemokratisk regering betyder måske også, at alliancen mellem de i øvrigt umage sengekammerater, PDeCat, der er et borgerligt parti af samme politiske familie som Partido Popular og som er lokalregeringens parti og ERC, der er et parti af socialdemokratisk tilsknit, vil gå i opløsning eller i det mindste slækkes. De to partier er uenige om mange ting undtagen ønsket om uafhængighed, men det er indtrykket at ERC har været den tilbageholdende part i konfrontationerne med centralregeringen.

Der er formentlig mange i Spanien, der trækker vejret lettet, fordi man mener, at man med Sánchez ved roret kan få ryddet op i den sump, som Rajoy efterlader, begynde på en frisk og tage fat i de store problemer Spanien står i - den store arbejdsløshed, den voldsomme ulighed, prekære arbejdsforhold og de regionale spændinger. Men formår den nye regering ikke for alvor at tage fat i disse forhold, vil det spanske socialdemokrati meget let kunne ende som sine søsterpartier i Frankrig, Holland og Tyskland.

[1][1] Jesús Sérvulo González, Manuel V. Gómez: "Los mayores retos económicos son la financiación autonómica, las pensiones, el empleo y los impuestos", El País, 2. juni 2018.

[2] [Michael Roberts: "Spain: the challenge for Sanchez", 1. juni 2018.](#)